

UPPSALA
UNIVERSITET

Straffprocessrätt

En översiktlig introduktion

Föreläsning av Eric Bylander
den 18 september 2023

1

UPPSALA
UNIVERSITET

Föreläsningens huvudteman

- Processrätten definierad
- Processens funktioner
- Straffprocessens särdrag
- Central brottmålsreglering
- Retorik och juridik
- Huvudförhandlingsbesök

2

UPPSALA
UNIVERSITET

Processrätt

- Rättskipningsförfarandets juridik
- Den rättsliga regleringen av hur rätt skipas (fördelas)
- Juridikens domstolslära

SUUM CUIQUE

3

Processtyper och -lagar

- Brottmålsprocess (Straffprocess), RB
- Tvistemålsprocess (Civilprocess), RB
- Förvaltningsprocess, FPL
- Allmän process – Specialprocess – Summarisk process
- Skiljeförfarande, Lagen (1999:116) om skiljeförfarande, LSF
- Verkställighet: Exekutionsrätt, UB (jfr konkurs)

4

Rättegången – ett institutionellt samtal

Samtalet (diskussionen) syftar till att auktoritativt slutligt avgöra vad som rättsligt skall gälla framöver på grund av sådant som bedöms ha inträffat i det förflutna.

5

Processens funktioner

- Rättsreglerna får genomslagskraft genom rättsskipningen
- Handlingsdirigering
- Konfliktlösning (-hantering)
- Rättsfrid
- Rättsbildning
- Kontroll

6

UPPSALA
UNIVERSITET

Straffprocessens funktioner

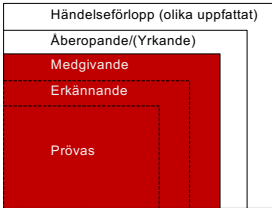
- Att ge de materiella straffrättsliga reglerna genomslag.
- Brottbekämpning ↔ Rättssäkerhet
- Den *fällande* domen skall vara materiellt riktig.

7

UPPSALA
UNIVERSITET

Straffprocessen och Sanningen

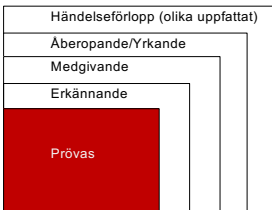
The diagram consists of four nested rectangles. From outermost to innermost, they are labeled: 'Händelseförlopp (olika uppfattat)', 'Åberopande/(Yrkande)', 'Medgivande', and 'Erkännande'. The 'Erkännande' rectangle is solid red, while the others are white with black borders. A dashed red line outlines a rectangle that encompasses the 'Medgivande' and 'Erkännande' rectangles.

8

UPPSALA
UNIVERSITET

Civilprocessen och Sanningen

The diagram consists of four nested rectangles. From outermost to innermost, they are labeled: 'Händelseförlopp (olika uppfattat)', 'Åberopande/Yrkande', 'Medgivande', and 'Erkännande'. The 'Erkännande' rectangle is solid red, while the others are white with black borders. A dashed red line outlines a rectangle that encompasses the 'Medgivande' and 'Erkännande' rectangles.

9

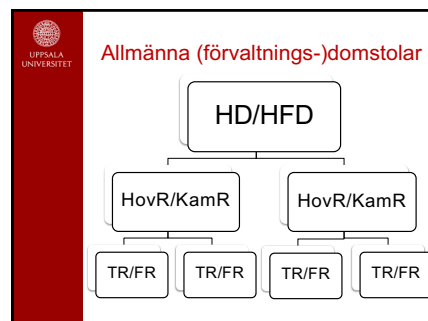

Rättegången som institutionellt samtal – formerna

Samtalets former skall:

- möjliggöra tillkomsten av ett avgörande, som är tillräckligt välunderbyggt – om nödvändigt med (laga) hot eller våld.
- understödja avgörandets legitimitet (bidra till att upprätthålla förtroendet för rättsväsendet).

10

11

Brottmålsrättegångens finrum

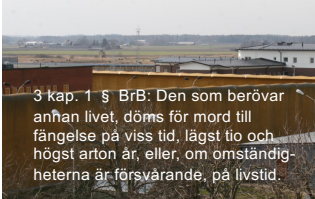
3 kap. 1 § RB: Högsta domstolen är överrätt i mål, som fullföljas från hovrätt.

12

UPPSALA
UNIVERSITET

Brottmålsprocessens slutresultat?

3 kap. 1 § BrB: Den som berövar anhan livet, döms för mord till fängelse på viss tid, lägst tio och högst arton år, eller, om omständigheterna är försvarande, på livstid.

13

UPPSALA
UNIVERSITET

Straffprocessens särdrag

- Ojämsställda parter – avsedd snedvridning
- Begränsade dispositions-möjligheter
- Få och strikt reglerade alternativ till rättegång
- Förberedelse främst utom rättegångens ram (förundersökning)

14

UPPSALA
UNIVERSITET

FÖRSTA AVDELNINGEN

Om domstolsväsendet

- 1 kap. Om allmän underrätt
- 2 kap. Om hovrätt
- 3 kap. Om högsta domstolen
- 4 kap. Om domare
- 5 kap. Om offentlighet och ordning m.m. vid domstol
- 6 kap. Om registrering av uppgifter och handlingar
- 7 kap. Om åklagare och om jäv mot anställda inom polisväsendet m.fl.
- 8 kap. Om advokater
- 9 kap. Om straff, vite och hämtning

15

UPPSALA
UNIVERSITET

ANDRA AVDELNINGEN
Om rättegången i allmänhet

I. Om rättegången i tvistemål
10–18 kap.

II. Om rättegången i brottmål
19 kap. Om laga domstol
20 kap. Om rätt till åtal och om målsägande
21 kap. Om den misstänkte och hans försvar
22 kap. Om enskilt anspråk i anledning av brott
23 kap. Om förundersökning
24 kap. Om häktning och anhållande
25 kap. Om resförbud och anmälningsskyldighet
26 kap. Om kvarstad
27 kap. Om beslag, hemlig teleavlyssning m.m.
28 kap. Om husarinsyn och kroppsvisitation och -besiktning
29 kap. Om omröstning
30 kap. Om dom och beslut
31 kap. Om rättegångskostnad

III. Gemensamma bestämmelser
32 kap. Om frister och laga förfall
33 kap. Om inläga i rättegång och om delgivning
34 kap. Om rättegångshinder

16

UPPSALA
UNIVERSITET

TREDJE AVDELNINGEN
Om bevisning

35 kap. Om bevisning i allmänhet
36 kap. Om vittne
37 kap. Om förhör med part och med målsägande som inte för talan
38 kap. Om skriftligt bevis
39 kap. Om syn
40 kap. Om sakkunnig
41 kap. Om bevisning till framtida säkerhet

17

UPPSALA
UNIVERSITET

FJÄRDE AVDELNINGEN
Om rättegången i underrätt

I. Om rättegången i tvistemål
42–44 kap.

II. Om rättegången i brottmål
45 kap. Om väckande av allmänt åtal, om förberedelse och om avgörande av mål utan huvudförhandling
46 kap. Om huvudförhandling i mål, vari allmänt åtal föres
47 kap. Om väckande av enskilt åtal och huvudförhandling i mål, vari sådant åtal föres
48 kap. Om strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot

18

UPPSALA
UNIVERSITET

FEMTE AVDELNINGEN
Om rättegången i hovrätt

49 kap. Om rätten att överklaga en tingsrätts domar och beslut och om prövningstillstånd

50 kap. Om överklagande av domar i tvistemål

51 kap. Om överklagande av domar i brottmål

52 kap. Om överklagande av beslut

53 kap. Om mål som tas upp omedelbart

19

UPPSALA
UNIVERSITET

SJÄTTE AVDELNINGEN
Om rättegången i Högsta domstolen

54 kap. Om rätten att överklaga hovrätts domar och beslut och om prövningstillstånd

55 kap. Om överklagande av domar

56 kap. Om överklagande av beslut och om hänskjutande av prejudikatfrågor

57 kap. Om mål som tas upp omedelbart

20

UPPSALA
UNIVERSITET

SJUNDE AVDELNINGEN
Om särskilda rättsmedel

58 kap. Om resning och återställande av försutten tid

59 kap. Om klagan över domvilla m.m.

21

UPPSALA
UNIVERSITET

Retorik

Konsten eller läran
om att övertyga
med hjälp av
känsla och förnuft

22

UPPSALA
UNIVERSITET

Decorum

Det passande i en viss retorisk
situation, exempelvis en brottmåls-
rättegång i en svensk rättssal.

23

UPPSALA
UNIVERSITET

Juridik och retorik

Det juridiskt möjliga
&
det retoriskt lämpliga

avgränsar *tillsammans*
vilka argument som skall framföras
och i vilken form det skall göras
om man vill övertyga
i den rättsliga miljön.

24

UPPSALA
UNIVERSITET

Huvudförhandlingsbesök inför första processrättsseminariet

Besök basgruppsvis en
huvudförhandling i brottmål.

25

UPPSALA
UNIVERSITET

Inför första processrättsseminariet

- Var beredd att beskriv och reflektera.
- Friare diskussion och svar på specifika frågor.
- Relatera till straffrättsliga insikter och tidigare erfarenheter av domstolar och rättegångar (eller brist därpå).
- Fundera särskilt på vilka förväntningar Du har och vad de bygger på samt hur det Du ser förhåller sig till det Du förväntade Dig.

26

UPPSALA
UNIVERSITET

Domstolsbesök – genomförande

- Listor över Uppsala tingsrätts förhandlingar läggs ut på Studium.
- Obs att **B-mål** ska besökas!
- Sikta inte på viss förhandling utan välj fm eller em viss dag.
- Samråd inom seminariegruppen, så att basgrupperna väljer olika fm/em.
- Sprid ut besöken – börja gå redan nu!

27

Domstolsbesök – säkerhetskontroll

- Fast säkerhetskontroll – för ökad säkerhet och trygghet i domstolarnas lokaler.
- Alla besökare får gå igenom en larmbåge.
- Samtliga väskor genomsöks efter farliga föremål. **Studiebesök är inte undantagna.**
- Även bestick (knivar och gafflar) tas i beslag – undvik att ta med!
- Kontrollen går fortare ju färre föremål man har med sig – medta så få som möjligt.
- Kontrollen kan medföra viss köbildning.
Kom därför i god tid!

28

Domstolsbesök – uppträdande

- Undvik onödigt påträngande besök.
- Gå inte in/ut när förhandlingen pågår.
- Stör inte förhandlingen genom samtal o.d.
- Ät eller drick inte i rättssalen.
- Det är en sedvana att ta av mössa/keps.
- Ha inte mobiltelefon påslagen.
- Respektera foto-/filmförbudet (RB 5:9).
- Tala inte om hf på tingsrätten.
- **Alltså: Var en värdig jur. stud.**

29

Tack för idag!

30
